

№ 11. Ст. 46.

6. Омельченко Т. В. Інституалізація правової допомоги в Україні. *Ученые записки Таврического нац. ун-та им. В.И. Вернадского Серия «Юридические науки»*. Т. 25(64). 2012. № 2. С. 88–93.

Купець Дар'я Михайлівна,
студент групи МЮЗ-621
Навчально-наукового інституту заочного
навчання та підвищення кваліфікації ДДУВС
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Рибалкін А. О.
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В УКРАЇНІ

Проблема верховенства права в правовій теорії має різні підходи до свого розгляду, різні виміри та різні аспекти дослідження.

Верховенство права, зазначають О. Зайчук і Н. Оніщенко, – це, безумовно, прояв загальнолюдських цінностей, розвитку культури суспільства, в тому числі правової, головний засіб і мета суспільного розвитку, своєрідна демонстрація етапів формування та еволюції правової системи [1, с. 27].

Принцип верховенства права є одним із провідних елементів загальних засад конституційного ладу будь-якої сучасної демократичної, правової держави [2, с. 26]. Сьогодні можна говорити про те, що розвиток концепції верховенства права є постійно продовжуваним процесом, який на сьогодні має своїм результатом розкриття змісту принципу верховенства права через такі вимоги: гарантування прав людини та основоположних свобод; юридична визначеність; повнота, послідовність, стабільність, достатність, поміркованість правового регулювання, однакове застосування та гарантування реалізації юридичних норм; законність; пропорційність; обмеження дискреційних повноважень та контроль за діяльністю суб'єктів владних повноважень; справедливе судочинство [3, с. 29]. У процесі забезпечення зазначених умов Українська держава стикається з рядом проблем політико-правового, організаційного та економічного характеру.

Серед основних проблем на практиці є те, що відступ від конституційних принципів є нормою державно-політичного життя, і це небезпечно для суспільного розвитку. Для реалізації принципу верховенства права у процесі діяльності державних органів в Україні необхідно створити передумови правового, законотворчого, правореалізаційного, інституційного, соціокультурного та політичного характеру [4].

Принцип верховенства права для національної правової культури ще новий і тому не усіма сприймається як загальнообов'язкова норма, в тому числі у сфері судового правозастосування. Так, якщо в системі цінностей країн ЄС основоположними засадами є особа, честь, гідність, порядок, норматив-

ність, суспільне благо, то вітчизняна правосвідомість і дотепер має ознаки державоцентризму (пріоритет обов'язків особи перед її правами в державі). Тому, як зазначає В. Авер'янов, і донині на доктринальному рівні багато юристів не вбачають різниці між верховенством права і верховенством закону [5, с. 40; 32].

Принцип верховенства права не можна ототожнювати з принципом «верховенства закону», який в ідеології юридичного позитивізму означає пріоритетність законів перед іншими формами правового регулювання суспільних відносин. Концептуальна перевага запровадження у вітчизняному праворозумінні принципу верховенства права полягає у тому, що він дозволяє відійти від суто позитивістського тлумачення права – як продукту вольових рішень вищих суб'єктів державної влади, наповнюючи це тлумачення більш гуманістичними елементами теорії природного права [6].

В законодавстві принцип верховенства права може мати прямий або опосередкований характер. Його прямо закріплено в деяких кодифікованих актах. Водночас деякі нові закони не містять згадки про принцип верховенства права, хоча його ідеї так або інакше у них присутні. Тому можна говорити про те, що в українському законодавстві закріплення принципу верховенства права ще не завершено [7, с. 10; 35, с. 30–34]. Сучасний стан нормативного закріплення принципу верховенства права в чинному законодавстві України характеризується недостатньою конкретизацією змісту означеного принципу та основних ознак (критеріїв) його належного дотримання як органами публічної (державної та самоврядної) влади, так і громадянами.

Необхідно переглянути законодавчі акти України, що визначають основні засади діяльності органів державної влади, врахувавши принаймні істотні вимоги дотримання принципу верховенства права. Запровадження в національному законодавстві оновлених доктринальних засад розуміння принципу верховенства права з урахуванням положень сучасних західних європейських правових доктрин створить необхідні передумови для приведення базових засад діяльності органів публічної адміністрації [8, с. 33–43].

На перешкоді реалізації конституційного принципу верховенства права, на наш погляд, стоїть принцип централізації державної влади, який відображається у президентській вертикалі. Ідеться про держадміністрації, які виконують невластиві їм функції, здійснюючи, відповідно до Конституції України, підміну органів місцевого самоврядування. Неповноцінне, незріле громадянське суспільство, а саме таким воно є в Україні, не спроможне побудувати правову державу [9].

Як висновок можна зазначити, що в сучасній Україні, урахуваючи її північні соціальні цінності (домінування цінностей виживання над цінностями самовираження), передумови для встановлення верховенства права відсутні. У такій ситуації можна сподіватися на соціально-економічний розвиток, який сприятиме людському розвитку і поширенню в Україні цінностей самовираження. Це, у свою чергу, забезпечить суспільну підтримку загальноєвропейських цінностей демократії, прав людини і верховенства права, їх впровадження в державну практику та вітчизняну правову систему.

Існують об'єктивні і суб'єктивні правові, організаційні, економічні, соціально-культурні чинники, які перешкоджають реалізації принципу верховенства права. З метою їх подолання необхідно провести комплекс реформ, але основними завданнями є удосконалення практики правотворення та забезпечення безперешкодної реалізації прав людини і громадянина в Україні.

1. Зайчук О. В., Оніщенко Н.М. Деякі практичні засади реалізації принципу верховенства права. *Зб. наук. праць Ін-ту законодавства Верховної Ради України*. Київ: Реферат. С. 28–31.
2. Погребняк С. Принцип верховенства права: деякі теоретичні проблеми. *Вісник Академії правових наук України*. 2006. № 1 (44). С. 26.
3. Уварова О. О. Принципи права у правозастосуванні: загальнотеоретична характеристика: монографія. Харків, 2012. 196 с.
4. Тищенко А. М. Проблеми забезпечення принципу верховенства права в процесі діяльності органів державної влади в Україні. URL: http://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=415%3A141212-16&catid=54%3A2-1212&Itemid=68&lang=r
5. Оборотов Ю. Н. О верховенстве права и продвижении к правовой гармонии в Украине. URL: http://www.kspmr.idknet.com/MAG/?id=141&id_article=bd650f7a63b8b42e1f0d4c1b73a453cc&lang=ru
6. Константин О. В. Щодо проблеми реалізації принципу верховенства права у сфері діяльності судової влади в Україні. URL: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/EA724CB626C9EAB1C225762B0049C468?OpenDocument&CollapseView&RestrictToCategory=EA724CB626C9EAB1C225762B0049C468>
7. Андрійко О. Ф., Нагребельний В. П., Пухтецька А. А. Принцип верховенства права: проблеми тлумачення та застосування в адміністративному праві. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/63842/15-Andriyko.pdf?sequence=1>
8. Пильгун Н. В., Рошук М. В. Реалізація принципу верховенства права як необхідна умова побудови правової держави. *Юридичний вісник*. 2012. № 4 (25). С. 30–34.
9. Пухтецька А. Принцип верховенства права: сучасні європейські доктрини як орієнтир для реформування національного законодавства. *Вісник НАН України*. 2010. № 3. С. 33–43.

Куркуріна Вікторія Іванівна,
студентка юридичного факультету
Науковий керівник – д.ю.н., професор Наливайко Л.Р.
*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ В УКРАЇНІ: МОДЕЛЬ ДОПОМОГИ

Україна вперше за роки незалежності зіткнулася з проблемою внутрішньо переміщених осіб. Кількість вимушених осіб переїхати до іншого міста із Донецької, Луганської областей та АР Крим з 2013 року складає понад 1 млн. осіб. Через оголошення Донецької, Луганської областей та АР Крим окупованими територіями сформувалося кілька міграційних хвиль, пов'язаних із